

Vzdelávacie štandardy

Metakognícia

Vzdelávacie štandardy – metakognícia

Metakognícia a jej rozvoj sa vzťahuje na rozvoj uvedomovania si, chápania a regulácie vlastných kognitívnych procesov a stratégií učenia sa. Zahŕňa prehľbovanie zručností, ktoré deťom umožňujú efektívne plánovať, monitorovať, hodnotiť a upravovať svoje prístupy k učeniu.

Metakognícia sa skladá z dvoch komponentov:

1. **Metakognitívne poznanie**
2. **Metakognitívna regulácia**

Metakognitívne poznanie je pochopenie a uvedomenie si vlastných kognitívnych procesov, stratégií učenia a kognitívnych schopností jednotlivca. Zahŕňa poznanie toho, ako sa človek najlepšie učí, rozpoznanie faktorov, ktoré ovplyvňujú učenie, a identifikovanie najúčinnějších stratégií pre riešenie rôznych úloh.

Metakognitívna regulácia zahŕňa schopnosť plánovať, monitorovať a kontrolovať svoje kognitívne procesy počas učebných úloh. Zahŕňa stanovenie cieľov, výber a používanie vhodných stratégií, monitorovanie pokroku a vykonávanie úprav na zlepšenie výkonu.

Tieto dva komponenty spoločne umožňujú žiakom byť efektívnejšími a účinnejšími pri učení tým, že im umožňujú pochopiť, riadiť a optimalizovať ich myšlienkové procesy.

Komponent: Metakognitívne poznanie

Všeobecným cieľom v rámci komponentu Metakognitívne poznanie je: aby žiaci na konci 9. ročníka mali dobré chápanie svojich silných stránok v myslení, ako aj oblastí, v ktorých sa môžu rozvíjať; žiaci majú poznať rôzne stratégie učenia a majú byť schopní vybrať a použiť vhodné stratégie na základe požiadaviek úlohy a osobných preferencií.

Na konci 1. cyklu je žiak schopný:

1. Na predispozičnej úrovni opisovať svoje silné stránky v myslení, ako aj oblasti, v ktorých sa ešte potrebuje zlepšiť.

Výkonové štandardy pre 1. cieľ prvého cyklu:

- a. Dokáže v súvislosti s učebnými činnosťami, ako aj osobnými preferenciami pomenovať svoje záľuby a záujmy a hovoriť o nich, ako aj popísať to, čo ho nezaujíma.
- b. Dokáže identifikovať úlohy, ktoré považuje za ľahké vs. náročné.

2. Na predispozičnej úrovni poznať základné stratégie učenia sa.

Výkonové štandardy pre 2. cieľ prvého cyklu:

- a. Dokáže sa riadiť stratégiami na vykonávanie jednoduchých úloh pod vedením učiteľa (napr. počúvanie, dodržiavanie pokynov, požiadanie o pomoc).
- b. Vie opísať a používať jednoduché stratégie na zapamätanie a usporiadanie informácií (napr. opakovanie, kategorizácia).

Na konci 2. cyklu je žiak schopný:

1. Prejavovať vyššiu mieru porozumenia svojim silným kognitívnym stránkam, ako aj oblastiam, v ktorých sa potrebuje rozvíjať,

Výkonové štandardy pre 1. cieľ druhého cyklu:

- a. Dokáže vlastnými slovami zhodnotiť svoj výkon pri riešení rôznych úloh s cieľom identifikovať silné kognitívne stránky a oblasti, v ktorých sa môže zlepšiť.
- b. Dokáže si na základe sebahodnotenia stanoviť jednoduché osobné vzdelávacie ciele.

2. Rozvíjať a uplatňovať rôzne stratégie učenia sa.

Výkonové štandardy pre 2. cieľ druhého cyklu:

- a. Dokáže vybrať a uplatňovať vhodné stratégie učenia sa pre rôzne typy úloh (napr. zapisovanie poznámok, vizualizácia, sumarizácia).
- b. Dokáže uvažovať o a zhodnotiť účinnosť svojich zvolených stratégií a podľa potreby ich upraviť.

Na konci 3. cyklu je žiak schopný:

1. Zdokonaľovať povedomie a chápanie osobných kognitívnych silných stránok a oblastí, v ktorých potrebuje rásť.

Výkonové štandardy pre 1. cieľ tretieho cyklu:

- a. Dokáže samostatne posúdiť a upraviť svoje vzdelávacie ciele na základe sebareflexie a spätnej väzby.
- b. Dokáže rozpoznať vplyv okolitého prostredia, zložitosti úlohy, osobných faktorov a iných kontextov na proces ich učenia.

2. Uplatňovať pokročilé stratégie učenia sa a hodnotiť ich účinnosť.

Výkonové štandardy pre 2. cieľ tretieho cyklu:

- a) Dokáže samostatne vyberať, kombinovať a prispôbovať stratégie učenia sa na základe požiadaviek úlohy a osobných preferencií.
- b) Dokáže kriticky zhodnotiť účinnosť vybraných stratégií a prijímať informované rozhodnutia s cieľom optimalizovať svoje študijné výsledky.

Komponent: Metakognitívna regulácia

Všeobecným cieľom v rámci komponentu Metakognitívna regulácia je: rozvíjať u žiakov spôsobilosť plánovať, organizovať, monitorovať a hodnotiť svoj sebarozvoj a učenie a využívať tieto spôsobilosti pre efektívnejšie riešenie jednoduchých aj komplexných problémov a zlepšovanie ich výsledkov v rámci ich formálneho, ako aj neformálneho vzdelávania.

Na konci 1. cyklu je žiak schopný:

1. Na základnej úrovni a za pomoci pedagóga regulovať svoje správanie a myslenie v prospech riešenia zadanej úlohy.

Výkonové štandardy pre 1. cieľ prvého cyklu:

- a. Dokáže dodržiavať jednoduchý plán alebo postupnosť pri riešení úlohy (napr. pokyny krok za krokom).
- b. Dokáže identifikovať a používať základné nástroje na organizovanie informácií (napr. triedenie predmetov alebo myšlienok).

2. Sledovať a reflektovať svoj pokrok v učení.

Výkonové štandardy pre 2. cieľ prvého cyklu:

- a. Dokáže rozpoznať a oznámiť, kedy potrebujú pomoc alebo kedy úspešne dokončili úlohu.
- b. Dokáže určiť, čo sa z úlohy naučili, a diskutovať o oblastiach, v ktorých sa môžu zlepšiť.

Na konci 2. cyklu 2 je žiak schopný:

1. Rozvíjať svoje plánovacie a organizačné zručnosti pri riešení jednoduchých aj základných komplexných úloh*.

Výkonové štandardy pre 1. cieľ druhého cyklu:

- a. Dokáže samostatne vytvoriť a dodržiavať jednoduchý plán na dokončenie úlohy s viacerými krokmi.
- b. Dokáže používať rôzne nástroje a techniky na organizáciu a správu informácií (napr. osnovy, grafické vizualizácie a pod.).

2. Rozvíjať svoju spôsobilosť monitorovať, hodnotiť a upravovať svoje stratégie učenia sa.

Výkonové štandardy pre 2. cieľ druhého cyklu:

- a. Dokáže sledovať svoj pokrok počas riešenia úlohy a rozpoznať, kedy je na dobrej ceste alebo kedy potrebuje upraviť prístup.
- b. Dokáže zhodnotiť svoj výkon pri riešení úlohy a identifikovať oblasti, v ktorých sa môže zlepšiť, vrátane úpravy svojich stratégií učenia (príklady stratégií učenia sa sú napr. zapisovanie poznámok, vizualizácia, delenie úlohy či celku na menšie časti, používanie mnemotechnických pomôcok, spolupráca so spolužiakmi, memorovanie a iné).

Na konci 3. cyklu je žiak schopný:

1. Uplatňovať pokročilé plánovacie a organizačné zručnosti pri riešení rôznorodých komplexných problémov či úloh.

Výkonové štandardy pre 1. cieľ tretieho cyklu:

- a. Dokáže samostatne vytvárať, prispôsobovať a vyhodnocovať plány na splnenie rôznych komplexných úloh.
 - b. Dokáže vybrať a použiť vhodné nástroje a techniky na efektívne usporiadanie a správu informácií (napr. digitálne nástroje, pokročilé grafické organizéry).
2. Zdokonaľovať svoju spôsobilosť monitorovať, hodnotiť a prispôsobovať stratégie učenia podľa potrieb úlohy a podľa osobných preferencií.

Výkonové štandardy pre 2. cieľ tretieho cyklu:

- a. Dokáže samostatne monitorovať svoj pokrok a upraviť svoj prístup počas riešenia úlohy na základe sebareflexie a vonkajšej spätnej väzby.
- b. Dokáže kriticky zhodnotiť svoj výkon pri riešení rôznych úloh a využiť tieto informácie pri výbere budúcich stratégií a učebných cieľov.

* príklady jednoduchých úloh sú napr. vyplňovanie pracovných listov, riešenie základných príkladov, čítanie krátkeho textu a odpovedanie na otázky, pamätanie si dátumov či definícií, spájanie pojmov alebo obrázkov s významom; príklady komplexných úloh je písanie esejí alebo výskumných prác, prezentácia projektu, riešenie matematických problémov s viacerými krokmi, analyzovanie literárnych diel a ich tém, experimenty a laboratórne práce či práca na medzipredmetových projektoch.